

För höga matpriser ingen myt

Jag har blivit ombedd att kommentera Lands internationella matprisjämförelser. Det kan vara motiverat mot bakgrund av att jag själv använde en liknande jämförelse som utgångspunkt för en kritik av den svenska jordbruks- och livsmedelspolitiken i några uppmärksammade DN-artiklar i våras.

Lands prisjämförelser visar mindre prisskillnader mellan Sverige och omvärlden än mina jämförelser. Genom att sedan relatera priset på en matkasse till lönekostnadsnivån i respektive land kommer Land fram till hur lång tid det tar (för en genomsnittlig industriarbetare) att arbeta ihop en matkasse i

■ ■ I nr 46 jämförde Lands Christina Falkengård priserna på mat i Europa. Jämförelsen gjordes för fjortonde året i rad och har väckt stor uppmärksamhet.

■ ■ Ekonomen Birgitta Swedenborg startade i våras en het debatt när hon stormade mot de svenska matpriserna och menade att de skulle kunna sänkas kraftigt. Hon är kritisk till Lands prisjämförelse, bland annat valet av varor.

Debatt

olika länder. I genomsnitt tar det då bara tio minuter längre i Sverige än i ett urval europeiska länder.

Det verkar ju inte så farligt. Själv har jag sagt att om svenska priser kunde komma ner till samma nivå som i ett urval jämförbara länder med särskilt låga priser (England, USA och — i viss mån — Danmark) skulle det motsvara en ökning av inkomsterna efter skatt i Sverige på tio procent. Det är väsentligt mycket mer! Den slutsatsen står sig.

Vad förklarar skillnaden? Om vi börjar med de rena prisjämförelserna så kan man konstatera att det är svårt att jämföra stickprovsundersökningar därför att de är just stickprov. De behöver inte vara representativa för varor, butiker, länder utanför stickprovet. Vilka varor, butiker och länder man väljer beror delvis på vad man vill belysa.

Land har med andra extrema högprisländer som Norge och Finland. Det har inte jag. Lands matkasse skiljer sig från min genom att den innehåller färre grönsaker, inga konserver och inget djupfryst. Det minskar prisskillnaderna.

Å andra sidan, väger kött tungt i Lands kasse, vilket borde öka prisskillnaderna eftersom kött enligt andra prisjämförelser (se t ex DN 19/10 och SvD 23/4) är 50–100 procent dyrare i Sverige än i ett urval andra länder. Här ställer jag mig dock starkt frågande till Lands prisuppgifter för t ex nötkött i Västtyskland (168 kr/kg jämfört med 129 kr/kg i Sverige), som är ett viktigt skäl till att Västtyskland hamnar relativt högt i matprislistan. Det måste vara fel. Land kommer fram till att svenska matpriser bara ligger 14 procent över de västtyska. Som jämförelse kan nämnas att DN Konsument fann att prisskillnaden var 65 procent. (DN 19/10)

Uppenbarligen behövs det mer jämförande studier av det här slaget och jag tycker att det är positivt att de nu har börjat göras på flera håll. Tills vidare är jag personligen

övertygad om att prisskillnaderna är mycket större än de som framkommer i Lands jämförelse.

Mina viktigaste invändningar mot Lands matprisjämförelser är av ett mer principiellt slag. Den första är att det är tämligen ointressant att jämföra med den (lilla) grupp länder som har lika extremt höga matpriser som Sverige (och av samma skäl). Det väsentliga är att det finns ett stort antal länder som har mycket lägre matpriser och att vi skulle kunna sänka våra priser genom att importera från dem.

För att få en uppfattning om hur mycket vi skulle kunna sänka priserna kan vi se på priserna i potentiella exportländer, såsom USA, Argentina, Australien, Sydeuropa eller i importländer med en relativt fri handelspolitik. England före EG-inträdet 1973 var ett bättre exempel på det senare än England i dag. Flertalet EG-länder har visserligen lägre matpriser än Sverige men deras jordbrukspolitik är nästan lika dyrbar för konsumenterna/skattebetalarna som den svenska. Just nu riskerar EGs protektionism att ointetgöra den eftersträfvade liberaliseringen av handeln med jordbruksprodukter inom Gatt.

Fullständig frihandel — eller i varje fall väsentligt friare handel — i jordbruksprodukter skulle vara starkt välfärdshöjande för konsumenterna/skattebetalarna i alla i-länder. Det skulle också vara starkt välfärdshöjande i u-länderna, som också driver den linjen i Gatt-förhandlingarna. Det har uppskattats att frihandel i jordbruksprodukter skulle betyda 3–4 gånger mer för u-ländernas välfärd än dagens samlade u-hjälp. Men en sådan politik blockeras av det lilla, men oproportionerligt politiskt starka lantbruksintresset i i-länderna.

Med detta resonemang är det också uppenbart att det är helt irrelevant att, som Land gör, korrigera matpriserna i olika länder för skillnader i lönekostnader. Det är min andra principiella invändning. Vi är inte i detta sammanhang intresserade av konsumtionsstandarder i olika länder utan av hur mycket mindre svenska konsumenter skulle behöva betala för maten med en annorlunda politik. Oavsett löneläge i Sverige finns det ingen anledning att vi ska betala drygt dubbelt så mycket för maten än vi skulle behöva med en effektivare livsmedelspolitik.

Prisskillnader mellan länder — även de som beror på skillnader i lönekostnader — gör det ömsesidigt fördelaktigt att handla med varandra. Sådana skillnader i lönekostnader har t ex gjort att den svenska textil- och konfektionsindustrin har fått lämna plats för billigare teko-import från bl a u-länderna. Varför ska vi inte dra nytta av det också på jordbruksområdet?!

Sveriges lantbrukare är inte betjänta av att invaggas i en falsk säkerhet när det gäller deras möjlighet att utan ändrad inriktning överleva i en friare internationell handelsmiljö. Det går inte heller att sopa under mattan att den förda regleringspolitiken på jordbruks- och livsmedelsområdet har lett till att det i dag finns en stark intressekonflikt mellan, å ena sidan, producenterna (i hela livsmedelskedjan) och, å den andra, konsumenterna.

Sveriges konsumenter önskar bra mat till låga priser. Det förutsätter fri import, effektivare konkurrens i såväl jordbruk som industri och handel. Det förutsätter producenter som tävlar om att tillfredsställa konsumenternas efterfrågan.

Birgitta Swedenborg

”Land vill visa verkligheten”

Att Lands kasse visar mindre prisskillnader än Swedenborgs kanske beror på att Land vill visa verkligheten och Swedenborg vill skapa någonting särskilt.

Lands kasse görs t ex i oktober i åtta länder med likartat klimat. Swedenborgs kasse gjordes i mars när det var säsong för grönsaker i USA men inte i Sverige.

Land redovisar var vi handlar och när och det görs av en person.

För lite grönsaker och frånvaron av djupfryst och konserver? Torsken är djupfryst, kycklingen var det från början, men nu har helt enkelt färsk kyckling tagit

över i alla länder utom Norge. Konserver är lågprisvaror med liten marginal och aldrig har jag hört någon husmor sucka över det höga priset på konserverade ärtor och morötter.

Köttet är ett problem eftersom alla länder styckar olika. Rostbiff är ändå ett begrepp även om kvaliteten varierar. För Tysklands rostbiff gäller att kvaliteten varit densamma i 14 år och står sig mycket bra i jämförelse med dom andra länderna. Provstekt har jag inte.

Swedenborg insinuerar att prisskillnaderna skulle vara större än Land visar.

Följ med på nästa inköpsrunda och sätt pekfinger på var det skulle vara fel.

Att vi i Sverige inte skulle vara intresserade av konsumtionsstandarder i andra länder får stå för Swedenborg. Se t ex på vad maten kostar i Holland och jämför (Land nr 46).

Sedan en reflektion beträffande kvaliteten. Om Holland halvårar sin kvävegiva är den i alla fall tjugo gånger högre än i Sverige. En holländsk bonde besprutar sin säd tjugo gånger när den svenske bonden nöjer sig med en besprutning. Amerikanerna vägrar att utfärda intyg för Europamarknaden om att deras nötkött är hormonfritt. osv.

Om teko-importen slår fel har vi ändå någonting i garderoben att skylla oss med. Om matimporten går på tok får vi tomt på tallrikarna.

Vidare är det väl ganska självklart att de som producerar, förädlar, distribuerar och säljer mat också har betalt som övriga medborgare och att det måste påverka priserna. Det bryr sig andra matprisjämförare mycket lite om. Men som sagt, titta på Holland, det finns en hel del att göra åt matpriserna akut i Sverige. Säkert kan också t ex Gatt-förhandlingar senare hjälpa till.

Christina Falkengård